

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра економіки та менеджменту

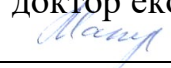
Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ»

Виконав: студент 4 курсу, групи ЕЛ- 41
Спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»

Андрій ДЕМБИЦЬКИЙ

Керівник наукової роботи
доктор економічних наук, професор
 Людмила МАТРОСОВА

Рецензент:
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та права
Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія»
Елеонора ЦИБУЛЬСЬКА

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет економічний
Кафедра економіки та менеджменту
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціалізація «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ганна ДОРОШЕНКО
підпис ініціали, прізвище

“06” червня 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Дембицький Андрій Романович
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Державне регулювання трудової міграції

керівник роботи Матросова Людмила Миколаївна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “09” квітня 2024 року № 2101-5/786

2. Строк подання студентом роботи 5 червня 2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Розділ 1. Теоретичні основи державного регулювання трудової міграції. Сутність, види та форми трудової міграції. Принципи та цілі державного регулювання трудової міграції. Розділ 2. Аналіз міжнародної трудової міграції в сучасних умовах. Аналіз тенденцій глобального ринку трудової міграції. Практика зарубіжних країн регулювання трудової міграції.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Вибір теми і подання заяви на ім'я завідувача кафедри про обрання теми кваліфікаційної роботи.
2.	Розробка та узгодження змісту кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за обраною темою.
3.	Робота над теоретичним розділом 1: Теоретичні основи державного регулювання трудової міграції.
4.	Робота над розділом 2. Аналіз міжнародної трудової міграції в сучасних умовах.
5.	Узагальнення питань проведеного дослідження. Доопрацювання розділів згідно з рекомендаціями наукового керівника.
6.	Написання вступу, висновків кваліфікаційної роботи; оформлення списку використаних джерел.
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи, подання остаточного варіанту керівнику для перевірки. Подання на рецензування.
8.	Подання роботи на кафедру.

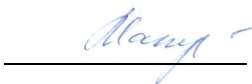
5. Дата видачі завдання 5 вересня 2024 р

Здобувач вищої освіти

Андрій ДЕМБИЦЬКИЙ

Керівник роботи

Людмила МАТРОСОВА

Гарант освітньої програми _____

Ганна ЗАДНЄПРОВСЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ.....	7
1.1. Сутність, види та форми трудової міграції.....	7
1.2. Принципи та цілі державного регулювання трудової міграції.....	13
Розділ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	17
2.1. Аналіз тенденцій глобального ринку трудової міграції.....	17
2.2. Практика зарубіжних країн регулювання трудової міграції.....	24
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Трудова міграція нині є повсюдним явищем, що охоплює майже всі регіони світу. Мільйони людей мігрують з однієї країни до іншої. Міжнародні мігранти суттєво сприяють економічному розвитку як приймаючих країн, так і країн їхнього походження, відправляючи значні грошові перекази своїм родинам на батьківщині.

Отже, міжнародна трудова міграція, що включає переміщення людей між країнами, призводить до перерозподілу важливого ресурсу — робочої сили. Цей процес наразі має глобальний характер. Для країн, які приймають і відправляють робочу силу, він приносить як переваги, так і виклики. Тому багато держав розробляють спеціальні урядові програми для регулювання міграційних процесів, направляючи їх у потрібне русло. Важливість всебічного та глибокого вивчення міграційних процесів, розуміння їх справжніх причин і масштабів є критичною для вирішення економічних і демографічних проблем України. Це і зумовлює актуальність обраної теми дослідження. Окремі аспекти цієї проблематики висвітлені у працях українських та зарубіжних науковців.: Безуглого П.Г., Богатирьової М.Р., Важенкова Т.Н., Дракохруст Т.В., Давиденко Е.Л., Кравченка В.Г., Мульска О.П. та інші.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів проблеми державного регулювання трудової міграції.

Відповідно до мети у роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- з'ясувати сутність трудової міграції населення, її види;
- визначити принципи та цілі державного регулювання трудової міграції;
- проаналізувати тенденції глобального ринку трудової міграції;

- дати оцінку соціально-економічних наслідків трудової міграції в Україні та світі;
- дослідити зарубіжний досвід регулювання трудової міграції;
- визначити напрями вдосконалення державного регулювання трудової міграції в Україні.

Об'єктом роботи є трудова міграція як важлива складова глобальної економічної системи та міжнародних економічних відносин.

Предмет дослідження – процес трудової міграції населення, його фактори, тенденції, механізм регулювання.

У дослідженні були застосовані наступні методи: логічної послідовності, дедукції, індукції, порівняльний метод, аналіз статистичних даних.

Інформаційну базу дослідження складають праці вітчизняних і зарубіжних вчених, дані офіційної статистики, навчальна література, монографії, навчальна та наукова література, періодичні статті, бази даних державної статистики.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

1.1. Сутність, види та форми трудової міграції

Рух населення завжди був природним процесом, що супроводжував людство протягом усієї історії. Сьогодні зростаюча міграція є однією з найважливіших проблем як для розвинених країн, так і для країн, що розвиваються. Це пов'язано з економічними (в основному глобалізацією), культурними та моральними змінами, а також зростанням бідності, міжнародними та етнічними конфліктами [21, с. 4]. Міграція може посилитися через несприятливі економічні умови у місці проживання (трудова міграція) або через несприятливі політичні обставини для мігрантів (політична міграція). У той самий час міграція відіграє значну роль економічному розвитку багатьох країн, оскільки сприяє перерозподілу робочої сили в країн із її надлишком до країн із її дефіцитом і потребою у робочій силі. [26, с. 5]. Трудова міграція особливо важлива, оскільки мігранти швидко проникають на ринки праці країн, що приймають, заповнюючи певні ніші або конкуруючи за робочі місця з місцевим населенням. Перш ніж розглядати категорію трудової міграції, важливо зрозуміти ширшу концепцію міграції. Термін "міграція" походить від латинського "migratio", що означає "переміщатися". Одне з перших визначень міграції дав Ернст Равенштейн в 1885, назвавши її «постійною або тимчасовою зміною місця проживання» [13]. Равенштейн також зробив значний внесок у дослідження міграції, сформулювавши основні закони міграції людей на основі своїх спостережень. Він зазначив, що сільські жителі сприйнятливіші до міграції, ніж міські, приріст населення у великих містах в основному зумовлений міграцією, а не природним приростом, а основним фактором міграції є економічні причини. Загалом під міграцією розуміють «переміщення людей

великі відстані і протягом тривалих періодів часу» [45]. У таблиці 1.1 надано визначення поняття «трудова міграція».

Таблиця 1.1. Визначення поняття «трудова міграція»

Автор	Визначення
Давиденко Е.Л. [3, с.128]	переселення працездатного населення з одних держав в інші терміном більш ніж на рік, викликане причинами економічного й іншого характеру
Важенкова Т.Н. [2, с. 28]	міграція фізичних осіб з однієї країни в іншу з метою найму на роботу
Похлебаєва І.А. [26, с. 5]	процес переміщення трудових ресурсів з однієї країни в іншу з метою працевлаштування на більш вигідних умовах, ніж в країні перебування, що визначаються співвідношенням попиту і пропозиції на ринку праці
Кравченко В.Г. [12, с.376]	особливий, економічного характеру, вид міграції, який обумовлений пошуком роботи, як правило, за межами країни постійного місця проживання
Журба О.В. [6, с. 131]	тимчасові поїздки на роботу, або тимчасове переміщення з метою працевлаштування
Фірсов І.В. [31, с. 14]	переміщення працездатного населення з одного населеного пункту в інший з метою пошуку роботи на умовах найму

Складено автором

З точки зору трудової міграції, вона включає різні форми переміщення населення, пов'язані з працевлаштуванням за межами країни. Вужче трактування зводиться до того, що переміщення населення з однієї країни в іншу пов'язане з його працевлаштуванням на новому місці. Всі ці визначення самостійні, та їх поєднання породжує нові поняття, які набули останнім часом велике соціальне та економічне значення. В умовах глобалізації та прагнення людей покращити умови праці зовнішня (міжнародна) трудова міграція набуває все більшого значення. Оцінивши поняття трудової міграції та її основне поняття, можна зробити висновок, що трудова міграція є явищем з більш вузькими параметрами, а розглянуті підходи та теорії щодо її вивчення не суперечать один одному, а навпаки, доповнюють один одного. Всебічно аналізуючи міграційні процеси і даючи їм ширше обґрунтування, взаємодіючи з іншими поняттями, трудова міграція створює нову, найважливішу категорію у ХХІ столітті - міжнародну трудову міграцію, має велике соціальне та економічне значення.

Основними поняттями, що використовуються при вивченні проблем міжнародної міграції, є:

- імміграція - приїзд працездатних осіб у країну на визначений термін;
- еміграція - виїзд працездатних осіб із країни на певний період;
- міграційне сальдо - кількісний показник різниці між імміграцією та еміграцією;
- «відплив мізків» - міжнародна міграція висококваліфікованих кадрів;
- реєміграція - повернення емігрантів на батьківщину до постійного місця проживання;
- нелегальна міграція – перетин кордонів та/або нелегальна робота в іншій країні.

ООН визначає міжнародну міграцію як «будь-яке переміщення людей через національні кордони після зміни місця проживання на термін більше 12 місяців» [37].

За класифікацією ООН виділяють такі види міжнародної міграції (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види міжнародної міграції (складено автором за джерелами [29; 28])

Розберемо сутність кожного з них:

1. Безповоротна міграція – переїзд після отримання постійного дозволу на проживання.

2. Сезонні міграції – переміщення людей до виконання тимчасових чи сезонних робіт терміном щонайменше року.

3. Тимчасова міграція - включає переміщення працездатних осіб з метою працевлаштування на невизначений термін, який може тривати кілька років. Цей тип міграції поширений не тільки серед некваліфікованих робочих, але й серед висококваліфікованих фахівців. Мігранти, які належать до цієї категорії, їдуть до іншої країни у пошуках будь-якої роботи на невизначений термін. Часто вони планують за кілька років заробити достатньо коштів і повернутися додому, щоб розпочати власний бізнес. Іноді тимчасова міграція стає необхідною умовою постійного переселення. Успішні тимчасові мігранти часто вважають за краще не повертатися додому через найкращі перспективи в країні, що їх приймає. Політика урядів країн-експортерів робочої сили часто спрямована на рееміграцію цієї групи мігрантів [29, с. 123].

4. Маятникова міграція – зачіпає так званих «фронтальєрів» – людей, які перетинають кордон більш ніж один раз на тиждень з метою роботи в сусідній країні. Це щоденне чи щотижневе переміщення людей від місця проживання до місця роботи з різних боків кордону. Кругова міграція значної частини міського і сільського населення, що знаходяться у прикордонних районах. Найбільше розвинене у великих міських агломераціях, розташованих поблизу кордону з сусідньою країною.

5. Вимушена міграція. Хоча це і не є результатом економічних факторів, воно істотно впливає на ринок праці. Цей вид міграції передбачає переміщення людей, які за незалежними від них обставинами і зазвичай проти їхньої волі змушені міняти місце проживання. Вимушені міграції викликаються природними катаклізмами, екологічними катастрофами, політичними кризами, війнами та порушеннями основних прав і свобод, які змушують людей ставати біженцями [29, с. 123]. А. Н. Рижкова пропонує типологію трудової міграції залежно від способу перетину трудовими мігрантами державних кордонів:

- внутрішня економічна міграція – добровільне переміщення людей у країні з метою легального працевлаштування за оплачувану роботу;
- зовнішня трудова міграція - добровільне переміщення осіб, які постійно проживають у своїй країні, а також іноземців та осіб без громадянства,

які постійно проживають за межами конкретної країни, на її територію для виконання оплачуваної роботи [28, с. 537].

Згідно з прийнятою типологією, трудова міграція – це соціальний процес, у ході якого працівник перетинає кордони, як усередині своєї країни, так і за кордоном, укладаючи з роботодавцем трудовий або цивільно-правовий договір, для досягнення своїх цілей відповідно до порядку та термінів приймаючої країни. Це визначення не включає категорію нелегальної трудової міграції.

Тому трудова міграція – явище багатогранне. Розглянувши різні способи класифікації видів міграції, у контексті нашого дослідження з аналітичною метою варто звернути увагу на такі способи кваліфікації трудової міграції за різними критеріями:

- залежно від типу кордонів, що перетинаються мігрантом, розрізняють внутрішню міграцію (переміщення в межах однієї країни між адміністративними районами та населеними пунктами) та зовнішню міграцію (у разі перетину державних кордонів, що поділяються на міжконтинентальні та внутрішньоконтинентальні);

- залежно від тривалості перебування суб'єкта на новому місці проживання або роботи - постійне (незворотне) та тимчасове (оборотне), яке може бути короткостроковим (до трьох місяців) або довгостроковим (від 3 місяців до 1 року). Короткострокова міграція може бути регулярною (приміські, прикордонні мігранти, вахтові мігранти) або нерегулярною (сезонні мігранти, «човникові» мігранти);

- залежно від волі суб'єкта розрізняють добровільну та вимушену міграцію;

- трудова міграція або трудова міграція можуть бути викликані багатьма причинами, такими як соціально-культурні, житлові, екологічні, природно-кліматичні явища тощо;

- законність та легальність – легальна та нелегальна трудова міграція (наприклад, нелегальне перетинання кордону, легальний в'їзд без реєстрації або закінчення терміну дії візи, в'їзд на навчання, але з подальшою роботою);
- залежно від рівня державного регулювання – регульовані та нерегульовані [13, с. 4];
- за структурними характеристиками - віком, статтю, етнічним походженням, сімейним станом, освітою, кваліфікацією, часом переїзду, місцем народження, громадянством;
- за рівнем кваліфікації - міграція кваліфікованої робочої сили та міграція некваліфікованої робочої сили;
- з економічних причин трудова міграція може принести користь регіону, з якого виїхав працівник, або суб'єкту трудової міграції.

За характером переміщення суб'єктів розрізняють організовану та стихійну трудову міграцію [21, с. 7].

- за типом роботодавця розрізняють економічну міграцію, коли суб'єктом-працівником є фізична чи юридична особа.
- за основними центрами залучення трудових ресурсів: а) Західна Європа (Німеччина, Франція, Великобританія, Швейцарія) – економічні емігранти з країн Південної та Східної Європи; б) США, де легальна імміграція сягнула 1 млн. людей (з країн Латинської Америки, Азії та Європи), нелегальна еміграція значно вища; в) Нафтовидобувні країни Перської затоки (емігранти з Єгипту, Індії, Пакистану) [13, с. 4]. На наш погляд, представлена класифікація є більш детальною та повно відображає соціально-економічну сутність трудової міграції.

Тому міграції, суть яких полягає у просторовому переміщенні людей, є другим фактором після природного приросту, що призводить до значних змін населення та різних соціальних структур. В даний час міграція вважається універсальним явищем та однією з найважливіших проблем сучасного світу.

1.2. Принципи та цілі державного регулювання трудової міграції.

Державне регулювання міграційних процесів в Україні здійснюється за допомогою міграційної політики. Оскільки міграційні процеси істотно впливають на демографічну ситуацію та формування національного та регіонального ринків праці, держава має чітко визначити свою міграційну політику, яка б не тільки ефективно вирішувала повсякденні проблеми, пов'язані з міграцією, а й впливала на її причини.

Відповідно до Закону України «Про основні засади державної міграційної політики України», державна міграційна політика є комплексом заходів, що реалізуються державою для регулювання міграційних процесів. Ця політика спрямована на захист національних інтересів, безпеки та територіальної цілісності, а також на забезпечення належного соціально-економічного, демографічного, наукового та освітнього розвитку країни [8].

Визначення міграційної політики в Україні – спільне завдання МВС та Міністерства соціальної політики.

Державна міграційна служба виконує функції щодо реалізації цієї політики та надає відповідні рекомендації. Сфера міграції регулюється законами України, зокрема "Про правове становище іноземців та осіб без громадянства", "Про імміграцію", "Про прикордонний контроль", "Про зовнішню трудову міграцію", "Про порядок виїзду з України та прибуття громадян України в Україну» та «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [8; 9; 10].

Ці правила охоплюють аспекти прав мігрантів, процедури перетину кордонів, імміграційні та еміграційні процедури. Їх супроводжують постанови Кабінету Міністрів України та інших державних установ, таких як МВС, МЗС, Мінсоцполітики та Державної прикордонної служби.

Міграційні процеси регулюються за допомогою підготовки та реалізації комплексу правових актів та розпоряджень, що визначають умови стимулювання чи обмеження пересування людей та напрями регулювання їх квот, що відповідають поточним та перспективним потребам населення, як світового

співтовариства, так і окремих людей [14]. Однією з умов формування правової держави є визначення її міграційної політики та вдосконалення системи управління міграційним процесом держави відповідно до міжнародних стандартів у галузі прав людини [15].

Міграційна політика виконує ряд функцій, серед яких: регулювання, що передбачає вплив на міграційні потоки з метою їхнього регулювання; контроль – тобто спостереження за розвитком міграційних процесів, захист прав мігрантів, боротьба із нелегальною міграцією; дипломатична функція, що включає пошук вирішення міграційних проблем на міжнародному рівні; інтеграція, що реалізується як на внутрішньому рівні, забезпечуючи інтеграцію мігрантів із суспільством, що приймає, так і на зовнішньому рівні - шляхом створення та реалізації узгодженої з іншими країнами міграційної політики.

Аналіз міграційної політики виділяє чотири основні елементи її структури [18]:

- сприяння безперешкодному виїзду працівників, спеціалістів, студентів, сімей, тобто безпечне переміщення з однієї країни в іншу з мінімальними складнощами та затримками та на законній основі;
- регулювання міграції з метою запобігання припливу осіб, які не мають права на в'їзд на законних підставах, обмеження потоків нелегальної міграції, боротьби з міграційними злочинами;
- надання захисту та допомоги вимушеним мігрантам (біженцям, вимушеним переселенцям, жертвам збройних конфліктів) як при облаштуванні у місцях притулку, так і при поверненні на батьківщину після нормалізації ситуації;
- сприяння максимальному використанню позитивного впливу міграції на розвиток на благо окремих мігрантів та всього суспільства, особливо інтеграції мігрантів у суспільство приймаючої країни, переведення зароблених за кордоном коштів, повернення кваліфікованих мігрантів-працівників на батьківщину, зміцнення зв'язків із діаспорами тощо.

З метою підготовки міграційної стратегії на національному рівні Уряд України активно співпрацює із громадськими організаціями, науковою спільнотою та діаспорою через спеціальні консультативні органи.

Відповідно до нормативно-правових положень Кабінету Міністрів України, при розробці проектів правових актів, особливо з питань міграції, можливе консультування із соціальними партнерами.

Аналіз показав, що Україна активно представлена у вищих органах Міжнародної організації з міграції та Агентства ООН у справах біженців, а також у Всесвітньому форумі з міграції та розвитку, а також у різних регіональних консультативних процесах. Це дає можливість обмінятися досвідом та рекомендаціями для формування міграційної політики [24].

Стратегія державної міграційної політики України до 2025 року спрямована на привернення уваги до міграційних проблем, мобілізацію суспільства для їх вирішення, забезпечення зв'язку міграційної політики з іншими сферами державної діяльності та перехід до більш активної та цілеспрямованої політики.

Ця стратегія передбачає системну реалізацію завдань та заходів для досягнення конкретних цілей у сфері міграції з урахуванням міжнародних стандартів [27].

Очікуються результати реалізації стратегії, а саме: реалізація ефективної державної міграційної політики, яка позитивно впливає на консолідацію українського суспільства та безпеку держави, прискорює соціально-економічний розвиток, сприяє уповільненню депопуляції, стабілізує ситуацію зі складом населення, задовольняє потреби економіки у робочій силі, відповідає міжнародним стандартам та зобов'язанням України.

Таким чином, регулювання міграційних процесів сприймається як система заходів, що забезпечує реалізацію гарантованих державою прав мігрантів і покращує демографічну ситуацію в країні.

Тому міграції в сучасному світі носять масовий характер, вони зачіпають не тільки економічне та соціальне становище окремих людей або професійних груп, але й усю демографічну та економічну систему у глобальному масштабі. Основні

причини еміграції пов'язані з бажанням покращити умови життя та розширити можливості здобуття освіти. Системна зневага, переважно в соціальній політиці, також призводить до таких рішень.

Серед позитивних ефектів міграції, окрім фінансових вигод, респонденти відзначають покращення знання іноземних мов, збільшення досвіду та навичок у професійній та особистій сфері, а також великі можливості кар'єрного зростання після повернення на батьківщину. Негативні наслідки економічної міграції пов'язані головним чином з психологічною сферою і є результатом тривалого перебування поза колом своєї культури. Більшість мігрантів інвестують у нерухомість або відкривають власний бізнес, а також вкладають великі кошти для задоволення своїх споживчих потреб та покращення здоров'я. Значна частина коштів також вкладена у банківські депозити.

Останні кілька років еміграція, особливо з метою працевлаштування, стала величезною проблемою як для країн призначення, так і для країн походження мігрантів. Наслідки міграції можна побачити у різних сферах суспільного життя: економічному, політичному, культурному та психологічному сферах. З одного боку, дослідники міграції звертають увагу на позитивні ефекти міграційних процесів, такі як поліпшення економічного становища мігрантів чи підвищення їхньої кваліфікації, але з іншого боку, вони підкреслюють низку негативних наслідків, особливо у соціальній та демографічній сфері. Порівнюючи позитивні та негативні наслідки трудової міграції, ми вважаємо, що трудова міграція є важливим елементом, що змінює глобальну економічну систему світу, оскільки трудові мігранти є носіями одного з основних факторів виробництва.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Аналіз тенденцій глобального ринку трудової міграції.

За останнє десятиліття у світовій економіці відбулися суттєві зміни у сфері міжнародної трудової міграції, які були викликані процесами глобалізації, що посилюються. Мобільність робочої сили продовжує зростати, що призводить до збільшення міжнародних потоків робочої сили та зачіпає як країн-експортерів, так і країн-імпортерів робочої сили. В результаті вчені та політики активно досліджують причини, наслідки та перспективи міжнародної трудової міграції. У сучасному світі глобалізація сприяє збільшенню міжнародної трудової міграції за рахунок покращення зв'язків та зниження бар'єрів для переміщення людей між країнами [7]. Цей процес відбивається у масових міграційних потоках працівників, які шукають кращі можливості працевлаштування та вищий рівень життя. Це явище ставить перед країнами великі проблеми у галузі економіки, соціальної політики та культури. У той же час міжнародна трудова міграція відкриває нові можливості для співробітництва та обміну взаємовигідним досвідом та ресурсами між різними країнами. Міжнародна трудова міграція є невід'ємною частиною сучасного світу, особливо в умовах глобалізації, коли економіки країн стають все більш взаємопов'язаними та інтегрованими. Це дуже впливає на різні сторони життя, включаючи економіку, суспільство, культуру і політику. Для багатьох країн міграція стає ключовим фактором забезпечення робочих місць та розвитку конкурентоспроможності. Міжнародна трудова міграція є одним із гострих тем сучасності, особливо у контексті глобального розвитку. З попитом ринку праці різних країн, який може задовольнити свої потреби з допомогою внутрішніх ресурсів [45]. Однією з основних причин трудової міграції є нерівномірність економічного розвитку (рис. 2.1).

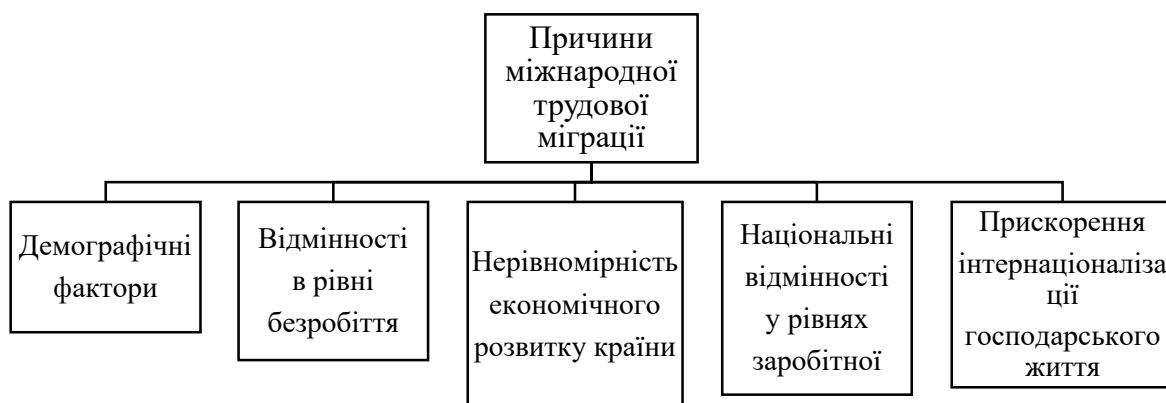

Рис. 2.1. Причини міжнародної трудової міграції (складено автором за джерелами [7; 45])

Люди з нижчим рівнем економічного розвитку намагаються покращити свої умови праці та рівень життя, переїжджаючи до країн із вищим рівнем добробуту. Це сприяє збільшенню кількості мігрантів, які мігрують з економічно слабших країн у пошуках кращого заробітку та можливостей професійного розвитку у більш розвинених регіонах. З іншого боку, країни, що приймають, також використовують трудову міграцію для поповнення своїх трудових ресурсів. Це дозволяє їм задовольняти потреби своєї економіки у робочій силі, особливо у висококваліфікованих секторах, де місцевих робітників може бракувати. Однак трудова міграція супроводжується безліччю викликів та проблем. Одним із них є соціальна та культурна інтеграція мігрантів у нові суспільства, яка може викликати конфлікти та напруженість. Існують також проблеми, пов'язані з правовими аспектами міграції, такими як нелегальна міграція, експлуатація працівників та порушення їх прав [17]. Для вирішення цих проблем потрібна співпраця між країнами та розробка ефективної міжнародної міграційної політики. Важливо забезпечити захист прав мігрантів, створити сприятливі умови для їхньої успішної інтеграції в нові суспільства, забезпечити економічні вигоди як країнам, з яких вони виїжджають, так і тим, хто приймає їх [32]. Міжнародну трудову міграцію слід розглядати як процес переміщення трудових ресурсів між країнами з метою досягнення найкращих умов зайнятості.

Це складається з двох основних елементів: еміграції та імміграції. Міжнародні мігранти поділяються на п'ять основних категорій, як показано на рис. 2.2.

До 10 найпривабливіших європейських країн для емігрантів у 2023 році увійшли: Іспанія; Португалія; Фінляндія; Люксембург; Чехія; Нідерланди; Швейцарія; Греція; Ісландія; Німеччина.

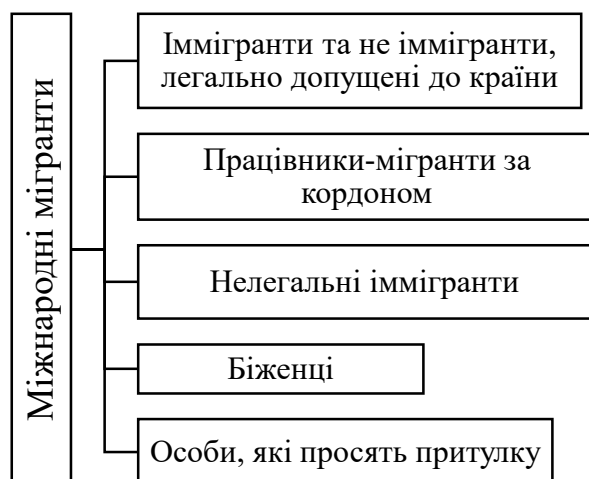

Рис. 2.2. Категорії міжнародних мігрантів

У 1990 році кількість міжнародних мігрантів склала приблизно 153 млн. осіб, а до 2020 року їх кількість збільшилась до 281 млн., що становить близько 3,6% населення світу. Це набагато більше, ніж прогнозована чисельність населення у 1970 році - 84 млн. осіб (табл. 2.1).

Таблиця. 2.1 – Кількість міжнародних мігрантів, 1970–2020 роки

Рік	Кількість міжнародних мігрантів, млн осіб	Мігранти у % від населення світу
1970	84,5	2,3
1975	90,4	2,2
1980	102,0	2,3
1985	113,2	2,3
1990	153,0	2,9
1995	161,3	2,8
2000	173,2	2,8
2005	191,5	2,9
2010	221,0	3,2
2015	248,0	3,4
2020	280,6	3,6

У той же час слід зазначити, що загальна чисельність населення Землі також значно збільшилася за цей період, тому хоча абсолютна кількість міжнародних мігрантів і збільшилася, відносна швидкість зросла не так сильно, як могло б здатися на перший погляд

Зростання кількості міжнародних мігрантів в різних країнах з 1990 по 2020 роки зображено на рис. 2.3.

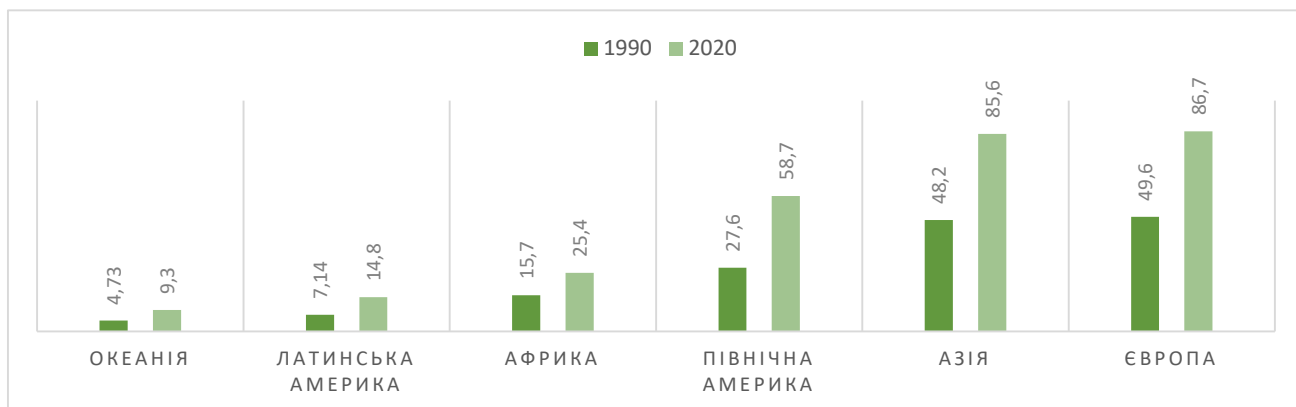

Рис. 2.3. Динаміка міжнародних мігрантів в різних країнах світу в 1990 та 2020 роках [23; 38]

У 2019 році мігрантів чоловічої статі становило більше за мігрантів жіночої статі на 29 млн, коли чоловіків-мігрантів було 99 млн (58,5%), а жінок - 70 млн (41,4%) [38]. У загальній кількості міжнародних мігрантів чоловіки працездатного віку становлять 128 млн або 52,1%, тоді коли жінок нараховується 117,6 млн або 47,9%. Це означає незначний зсув до рівності, проте у 2013 році гендерна нерівність у кількості мігрантів за статтю була ще більшою, частка чоловіків становила 55,7%, а жінок - 44,3% [38]. Більш детальну інформацію про гендерний розподіл та рівень доходу країни призначення представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Міжнародні трудові мігранти за статтю та рівнем доходу країни призначення у 2019 році [24]

Показники	Трудові мігранти (млн)			Частка всіх трудових мігрантів (%)		
	чоловіки	жінки	разом	чоловіки	жінки	разом
Низький дохід	3,7	2,4	6,1	2,2	1,4	3,6
Дохід нижче середнього	10,5	5,6	16,1	6,2	3,3	9,5
Дохід вище середнього	19,5	13,5	33	11,5	8	19,5
Високий дохід	65,3	48,5	113,8	38,6	28,7	67,4
Разом	99	70	169	58,5	41,4	100

Основним чинником збільшення міжнародних міграційних потоків є прагнення мігрантів покращити свій рівень життя та професійні можливості за кордоном, особливо серед високоосвічених та висококваліфікованих людей [32]. Як очевидно з рис. 2.4. Згідно з наданими даними, до топу країн за обсягом міжнародних фінансових переказів від іммігрантів входять:

- Сполучені Штати Америки з показником у 68,0 млрд дол. США;
- Об'єднані Арабські Емірати з 43,24 млрд дол. США;
- Саудівська Аравія з 34,6 млрд дол. США;
- Швейцарія з 27,96 млрд дол. США;
- Німеччина з 22,02 млрд дол. США;
- Китай з 18,12 млрд дол. США;
- Франція з 15,04 млрд дол. США;
- Люксембург з 14,2 млрд дол. США;
- Нідерланди з 13,92 млрд дол. США [23];

В сумі, міжнародні грошові перекази з цих країн досягли загальної суми в 273,99 млрд дол. США [17].

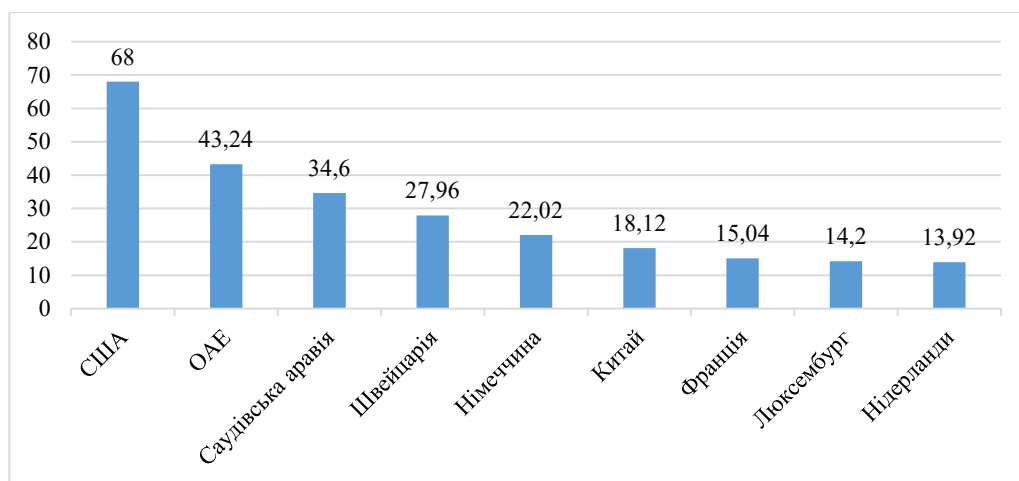

Рис. 2.4. Топ країн, з яких здійснюються міжнародні грошові перекази, 2020 р. [23]

На рис. 2.5. наведено десять найбільших країн світі, які одержували значні міжнародні грошові перекази емігрантів. В десятку країн-одержувачів міжнародних грошових переказів входять:

- Індія (83,15 млрд дол.);
- Китай (59,51 млрд дол.);
- Мексика (42,88 млрд дол.);
- Філіппіни (34,91 млрд дол.);
- Єгипет (29,6 млрд дол.);
- Пакистан (26,11 млрд дол.);
- Франція (24,48 млрд дол.);
- Бангладеш (21,75 млрд дол.);
- Німеччина (17,9 млрд дол.);
- Нігерія (17,21 млрд дол.) [23].

Загальний обсяг міжнародних грошових переказів в ці десять країн склав 357,5 млрд дол.

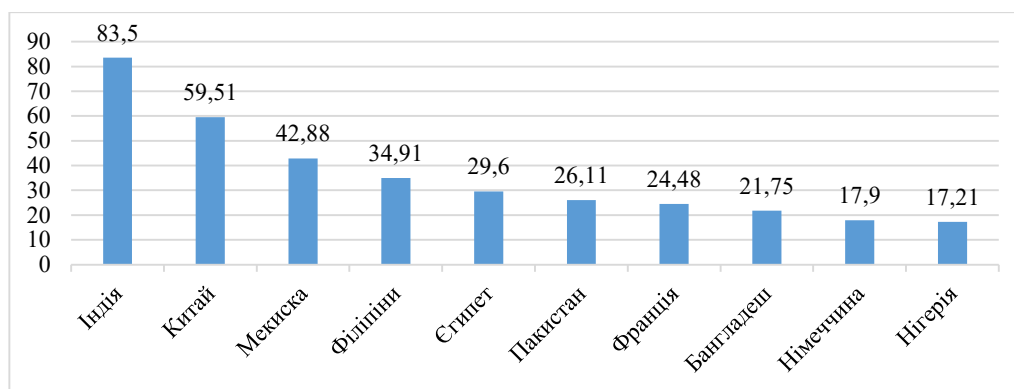

Рисунок 2.5. Топ-10 країн, які одержували міжнародні грошові перекази, млрд дол [23]

Різноманітність економічного контексту та географічних регіонів можна побачити у десяти країнах, які є основними одержувачами міжнародних грошових переказів. За обсягом отриманих грошових переказів лідирують Індія, Китай та Мексика, що наголошує на значному внеску мігрантів у світову економіку. Ці дані показують, як економічну міць цих країн, так й важливість міжнародної трудової міграції як інструмент підтримки національної економіки та розвитку країн походження. Загальний обсяг міжнародних грошових переказів у ці десять країн досяг 357,5 млрд доларів США, показує значний вплив міжнародної міграції на світову економіку та соціальний розвиток [17].

У 2022 році можна побачити другу за величиною хвилю вимушеної міграції з України з початком повномасштабного російського вторгнення в Україну. Це призвело до значних змін як у масштабах, так і в структурі міграційних процесів, а також істотно вплинуло на потенціал людських ресурсів українського бізнесу. Український ринок праці протягом багатьох років зазнає значних трансформацій, особливо через зміну чисельності працюючих під впливом різних факторів. Раніше основними причинами еміграції українців були переважно економічні, але у 2022 році на перший план вийшли військові та політичні події. За даними ООН, динаміка міграції з України показує, що за весь період незалежності України обсяг зовнішньої міграції був значним і коливався

від 5,5 до 5,9 млн. осіб. Однак лише у 2022 році кількість мігрантів із країни досягла 9,5 млн людей (рис. 2.6) [22].

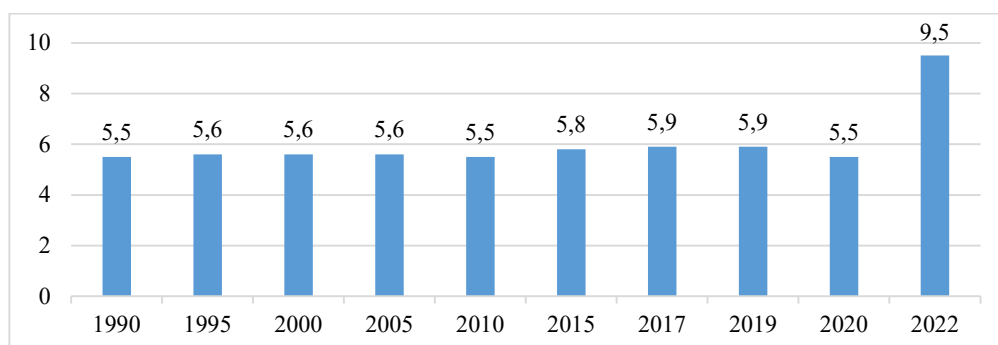

Рис. 2.6. Динаміка міграції з України, 1990–2022 рр., млн осіб

Умови глобального розвитку підвищують значення міжнародної трудової міграції, що відбиває складні економічні та соціально-культурні відносини між країнами. Високий рівень міграції потребує ретельного та обачного державного регулювання, спрямованого на створення стабільних умов праці, захист прав працюючих осіб та забезпечення економічної стабільності. Процес працевлаштування стає ключовим аспектом підтримки рівня життя та економічного зростання як у країнах походження, так і в країнах-одержувачах. Тривале та глибоке вивчення цього явища та розробка ефективної політики можуть допомогти знизити негативні наслідки та створити сприятливі умови для всіх учасників міжнародного ринку праці.

2.2. Практика зарубіжних країн регулювання трудової міграції.

Різноманітність підходів країн щодо регулювання міграційних процесів вражає. Це стосується різних правил управління міграцією та організаційних моделей. Наприклад, у США Конституція наділяє Конгрес винятковими повноваженнями приймати імміграційні закони, багато з яких містяться у Розділі 8 Кодексу США, включаючи Закон про імміграцію та громадянство (INA).

Штатам не дозволено приймати власні імміграційні закони, але деякі недавні закони вимагають від місцевої поліції перевіряти статус нелегальних іноземців, що спричиняє суперечки. Три федеральні агентства відповідають за дотримання імміграційного законодавства. Наприклад, Імміграційна та митна служба (ICE) відповідає за розслідування та судове переслідування злочинців, Служба громадянства та імміграції США (USCIS) опрацьовує законні імміграційні заяви, а Митна та прикордонна служба (CBP) відповідає за безпеку кордонів. Усі ці організації діють під егідою Міністерства внутрішньої безпеки. [35].

Законодавство, що створює основу імміграційної політики США, відоме як Закон про імміграцію та громадянство (INA). Цей закон дозволяє США видавати до 675 000 постійних імміграційних віз на рік для різних категорій. Крім цього, INA не накладає жодних щорічних обмежень на в'їзд для подружжя, батьків та дітей громадян США віком до 21 року. Крім того, щороку президент має консультуватися з Конгресом, щоб визначити кількість біженців, які будуть прийняті до Сполучених Штатів у рамках Програми прийому біженців США.

Коли людина отримує імміграційну візу та приїжджає до Сполучених Штатів, вона стає законним постійним мешканцем (LPR). За певних обставин іноземні громадяни, які вже перебувають у країні, можуть отримати статус постійного мешканця через процедуру, яка називається «коригуванням статусу». Законні постійні жителі можуть претендувати практично на будь-яку роботу (тобто ту, яка за законом не доступна громадянам США) і можуть жити в країні постійно, навіть якщо вони є безробітними. Після п'яти років перебування у Сполучених Штатах (або трьох років у деяких випадках) постійний мешканець може подати заяву на громадянство США. Ви не можете подати заяву на отримання громадянства без попереднього набуття статусу постійного мешканця в рамках звичайної процедури.

США також щорічно приймають різних іноземців на тимчасовій основі. Ці «неімміграційні» візи видаються різним людям: від туристів до іноземних студентів та тимчасових працівників, які можуть залишатися в країні на більш тривалий період часу. Хоча деякі типи робочих віз обмежені щорічно, для інших

неімміграційних віз (наприклад, туристичних та студентських віз) кількісних обмежень немає [35].

Возз'єднання сімей вважається центральним принципом імміграційної стратегії США. Ця система дозволяє громадянам США та законним постійним жителям (LPR) привозити до країни своїх близьких родичів. Сімейні мігранти можуть бути прийняті як найближчі члени сім'ї громадян США або на підставі сімейних переваг. Щоб збалансувати загальну кількість сімейних іммігрантів, що прибувають, Конгрес створив складну систему щорічного розрахунку доступних сімейних віз. Починаючи з початкового ліміту в 480 000 віз (максимальна кількість, яка, по суті, стосується всіх сімейних мігрантів), це число зменшується на кількість віз, уже виданих родичам попереднього року, а також кількість іммігрантів, які були «достроково звільнені» у США минулого року.

США пропонують різноманітні програми для іммігрантів із цінними навичками, які хочуть приїхати до країни назавжди чи тимчасово. Категорія тимчасової робочої візи дозволяє роботодавцям наймати іноземних громадян та подавати заявки на конкретну роботу протягом обмеженого періоду часу. Більшість тимчасових працівників прив'язані до роботодавця, який на них подав заявку, та мають обмежені можливості змінити місце роботи.

США приймають біженців, тому що вони не можуть повернутися до своєї країни через «розумний страх переслідування» через їхню расу, належність до певної соціальної групи, політичні переконання, релігію чи національне походження. Біженці подають заяву про прийом за межами Сполучених Штатів, зазвичай із «проміжної країни» за межами своєї рідної країни. Прийняття біженців залежить від багатьох факторів, таких як рівень ризику, з яким вони стикаються, чи є частиною чутливої групи США (що визначається президентом і Конгресом щорічно) і чи є в них члени сім'ї [35].

Щороку глава держави, узгоджуючись з законодавчим органом, встановлює числові ліміти на прийом біженців. Загальний обсяг обмежень розподіляється на окремі квоти для кожного регіону світу.

Сучасні підходи до контролю міграційних процесів у країнах ЄС використовують низку інструментів, адаптованих та трансформованих під впливом глобалізації. Основна мета політики регулювання міграційних потоків у ЄС – розподіл кваліфікованих фахівців із різних сфер життя. Важливим фактором ефективності є збалансований розподіл, що раціонально поєднує стимулюючі та стримуючі фактори, що впливають на міграцію громадян різних країн ЄС.

Досвід, пов'язаний із регулюванням міграційних потоків у країнах Євросоюзу, може бути надзвичайно корисним для нашої країни. Європейські підходи до контролю над міграційними процесами спрямовані на оптимізацію міграційних потоків та раціоналізацію розподілу людських ресурсів між різними сферами суспільства. Міграційна політика ЄС характеризується високою лібералізацією та гнучкістю у реагуванні на потреби населення.

Тому розробка стратегій трудової міграції відбувається у контексті сучасних тенденцій міжнародного співробітництва. Основним напрямком розвитку сучасного європейського суспільства є максимізація потенціалу робочої сили шляхом впровадження інноваційних методів управління людським капіталом, підтримки співпраці між суспільством та державою, адаптації європейських соціально-економічних умов та політичних стратегій до потреб та можливостей людей.

Основні принципи управління міграційними процесами у країнах Євросоюзу можна резюмувати так:

- спрощення та модернізація адміністративно-правових стандартів міграції, орієнтуючись переважно на потреби ринку праці, особливо висококваліфікованих спеціалістів та важливих спеціалістів. Стратегія також передбачає регулювання міграції працівників середньої та низької кваліфікації до держав-членів з дефіцитом робочої сили;

- основний напрямок – розширення використання статистичного та аналітичного інструментарію для оцінки потреб ринку праці, як на національному, так і на регіональному рівні. Даний механізм регулювання

дозволяє прогнозувати та коригувати вектори міграційної політики на майбутнє, у тому числі стимулювати чи обмежувати міграційні процеси;

- залучення інвестиційних коштів та сприяння підприємництву, у тому числі розвитку стартапів. Це досягається за рахунок реалізації різних програм підтримки та зниження адміністративних перешкод для мігрантів;

- посилення нагляду та контролю у сфері інспекції праці включає встановлення чітких вимог до оплати праці у конкретних галузях економіки. Реалізації цього принципу управління міграцією перешкоджає високий рівень шахрайства, нелегального вербування мігрантів, соціального демпінгу та трудової експлуатації [16];

- максимізація вигод від маятникової міграції включає укладання офіційних угод з третіми країнами про використання робочої сили та включення економічних мігрантів до економічної діяльності;

- реалізація стратегії підтримки держав-членів Європейського Союзу шляхом залучення перспективних іноземних студентів та дослідників;

- реалізація конкретного заходу регулювання включає застосування спрощеного процесу прийому та перебування мігрантів, підвищення рівня цифрової інтеграції у взаємодії зі студентами-мігрантами з використанням електронних програм. [16].

З метою стимулювання міграційних процесів у Євросоюзі у червні 2016 року було створено Систему партнерства мобільності (MPF). Цей механізм спрямований на активне використання інструментів та ресурсів на зміцнення співпраці між ЄС, його державами-членами та країнами-партнерами, забезпечуючи стійке управління міграційними потоками.

Однією з особливостей Європейського Союзу, що обмежують мобільність, є те, що національні інституційні структури та регулювання ринку праці часто створюють жорсткий і фрагментований європейський ринок праці. Крім того, законодавство про доступ до послуг соціального забезпечення та охорони

здоров'я не було адаптовано до потреб трудових мігрантів. Таким чином, європейські інститути мають багато слабких місць у галузі міграційної політики.

З 2015 року успішні програми переселення, які фінансуються ЄС, допомогли більш ніж 98 000 найбільш вразливих людей, які потребують міжнародного захисту, знайти притулок у Європейському Союзі [40].

Перед реалізацією кожної програми переселення країни ЄС оголошують кількість біженців, які вони планують ухвалити. Вперше до програми на 2021-2022 роки крім зобов'язань щодо переселення включено зобов'язання, пов'язані з гуманітарним прийомом. Згідно зі своїми програмами гуманітарного прийому, держави-члени ЄС наразі захистили близько 130 000 осіб:

- 19455 осіб у 2015-2017 рр., що становить 86 % від загальної кількості;
- 45 570 осіб у 2018-2019 рр., що становить 91% від загальної кількості;
- 24 656 осіб у 2020-2021 рр., що становить 72% від загальної кількості;
- 33 800 осіб у 2021-2022 рр., (майже 5 тис. осіб за програмами переселення та 28,8 тис. за програмами прийому гуманітарної допомоги) [40].

У зв'язку з епідемією коронавірусу термін реалізації програми було продовжено до 2020-2021 років. Держави-члени продовжать виконувати свої зобов'язання щодо переселення та гуманітарного прийому у 2022 році. У липні 2022 року Європейська комісія взяла на себе зобов'язання щодо переселення та гуманітарного прийому на 2023-2025 рр. та попросив держави-члени подати відповідний звіт на 2023 рік.

Крім програм переселення, згідно з Планом на 2016 рік, результати заяви ЄС-Туреччини понад 28 000 осіб були змушені залишити свої будинки. У тому ж році Європейська комісія запропонувала ухвалу, яка встановлює систему переселення до ЄС, яка надасть нужденним людям безпечні та законні способи доступу до міжнародного захисту. Це дозволить ЄС перейти від програм тимчасового переселення до стабільної та передбачуваної системи. 7 жовтня 2021 року Рада прийняла нову Директиву про Блакитну карту. Нові правила змінять існуючі та уніфікують умови в'їзду та життя висококваліфікованих

працівників із країн, що не входять до ЄС, та підвищать привабливість синьої карти ЄС. [43].

Ця загальноєвропейська система найму спрямована на залучення та утримання висококваліфікованих фахівців, особливо у секторах з нестачею робочої сили, зокрема:

- встановлення більш інклюзивних критеріїв приймання;
- просування мобільності до ЄС;
- сприяти возз'єднанню сім'ї;
- спрощення процедур для визнаних роботодавців;
- забезпечення дуже високого рівня доступу ринку праці.

Держави-члени зможуть продовжувати свої національні програми для висококваліфікованих працівників разом із програмою Блакитної карти ЄС.

Проте нові правила включатимуть низку положень, які гарантують, що власники Блакитної карти ЄС та їхні сім'ї не будуть поставлені у не вигідне становище порівняно з тими, хто має національні дозволи.

У 2016 році Рада та Парламент ухвалили директиву, яка встановлює умови в'їзду та перебування громадян третіх країн з метою наукових досліджень, навчання, участі у програмах професійної підготовки, волонтерської діяльності, обміну студентами, освітніх проектів та мовлення.

У листопаді 2015 року на саміті у Валлетті лідери ЄС та африканських країн домовилися сприяти мобільності студентів, дослідників та підприємців між двома континентами. Вони зобов'язалися подвоїти кількість стипендій для студентів та викладачів за програмою Erasmus+ у 2016 році.

Економіка ЄС дуже залежить від сезонних робітників з-за меж ЄС, оскільки тут спостерігається хронічна нестача робочої сили. У 2014 році Рада та Парламент ухвалили Директиву про сезонних працівників, яка регулює умови в'їзду та перебування громадян третіх країн з метою сезонної роботи в ЄС. Ця директива спрямована на:

- гармонізацію та спрощення правил прийому в державах-членах;

- захистити сезонних працівників із країн, що не входять до ЄС, від експлуатації та поганих умов праці;
- вирішення проблеми нелегальної присутності сезонних робітників із країн, що не входять до ЄС [40].

У 2014 році Рада та Парламент ухвалили директиву, яка регулює умови в'їзду та перебування громадян третіх країн при їх переміщенні всередині країни. Нові правила дозволяють громадянам країн, які не є громадянами ЄС, подавати заявку на в'їзд до ЄС як менеджерів, спеціалістів або стажистів під час переміщення всередині компанії.

Право на возз'єднання сім'ї дозволяє людям, які легально проживають у ЄС, возз'єднатися зі своїми близькими. Це сприяє кращій інтеграції громадян третіх країн у суспільство. Європейські правила возз'єднання сімей викладені у директиві про право на возз'єднання сімей, яка встановлює єдині стандарти реалізації цього права в ЄС (за винятком Великобританії, Ірландії та Данії).

Загальна європейська система притулку (CEAS) визначає загальні мінімальні стандарти поводження з особами, які шукають притулку. Однак на практиці поводження з особами, які шукають притулку, та рівень визнання їх клопотань різняться у різних державах-членах ЄС. В результаті багато прохачів притулку подорожують ЄС у пошуках найбільш сприятливої країни для подання заяви, що відомо як «придбання притулку».

Міграційна криза висунула цю проблему на передній план і наголосила на необхідності кращого узгодження процедур та стандартів надання притулку. Законодавчі пропозиції Європейської комісії з реформування системи притулку, а також п'ять нових законодавчих ініціатив, представлені у вересні 2020 року, відповідно до нового Пакту Комісії про міграцію та притулок з 24 лютого 2022 року, коли росія розпочала повномасштабну військову агресію проти України, мільйони людей втекли від війни, намагаючись знайти притулок у країнах ЄС. Понад 4,4 мільйони біженців з України зареєстровано в ЄС для тимчасового захисту за аналогічними програмами. ЄС висловила повну солідарність з Україною та її народом, продемонструвавши єдність та силу у відповідь на

російську агресію та надавши скоординовану гуманітарну, політичну, фінансову та матеріальну підтримку.

Європейський Союз вжив конкретних заходів щодо надання допомоги біженцям, у тому числі:

- тимчасовий механізм захисту людей, які рятуються від війни;
- 348 млн євро на гуманітарну допомогу;
- підтримка цивільної оборони України, Польщі, Словаччини, Чехії та Молдови;
- фінансова та технічна допомога державам-членам, які приймають біженців;
- підтримка управління кордонами країн ЄС та Молдови [40].

Тепер звернемося до досвіду окремих країн ЄС, пов'язаного з їхнім досвідом регулювання міграційних процесів.

Довгий час в Австрії міграція сприймалася головним чином, як аспект ринку праці. Однак лише у 1970-х і 1980-х роках політична увага переключилася на ширші аспекти, такі як возз'єднання сімей, інтеграція, надання притулку та контроль доступу. Падіння «залізної завіси» 1989 року, посилили загрозу нелегальної міграції, що сприймається, викликавши інтерес державних органів до проблеми контролю цього явища. Відновлення економіки на початку 1990-х років фактично призвело до лібералізації режиму трудової міграції, що вирішило проблему гострої нестачі робочої сили та полегшило працевлаштування іноземців в Австрії. Більшість нових робітників прибули не тільки з нещодавно лібералізованих країн Східного блоку, але і з традиційних країн, які були джерелом робочої сили для Австрії, особливо з колишньої Югославії та Туреччини [33].

Через великий міграційний потік у 1990-ті рр. Австрія розпочала першу кампанію «легалізації». Ця ініціатива дозволила іноземним працівникам легко скоригувати свій статус після нетривалого перебування (близько 30 000 осіб скористалися спеціальними адміністративними процедурами). Окрім нового

припливу 26 000 мігрантів та наступної міграції членів їхніх сімей, 1992-1995 р.р. Австрія прийняла близько 95 000 військових біженців із Боснії та Герцеговини. Внаслідок цих подій кількість іноземців в Австрії збільшилася майже вдвічі.

У відповідь на зростання соціального тиску на необхідність обмеження легальної та нелегальної міграції австрійський уряд вирішив вжити рішучих заходів. Він почав посилювати заходи, пов'язані з імміграцією, прибуттям, проживанням, працевлаштуванням та притулком. У 1990 році австрійський закон про надання притулку були внесені поправки, що вводять нові прискорені процедури для прохачів притулку без чинного дозволу на в'їзд. Пізніше, у 1990 році, було введено ліміт на працевлаштування іноземців, а в 1992 році новий Закон про іноземців посилив правила в'їзду та перебування. У тому ж році було ухвалено новий Закон про притулок та принципи «безпечних третіх країн» та «безпечних країн походження».

В 1993 році були прийняті нові правові акти, що регулюють право на життя, встановлюють квоти для різних категорій мігрантів, що регулюють кількість можливих поселень і дозволів, які щорічно видаються. Пізніше, у 1997 році, набрав чинності новий Закон про іноземців, який був об'єднаний із попередніми законами 1992 року. Цей об'єднаний закон запровадив нові правила інтеграції іноземців, надавши пріоритет принципу «інтеграції над імміграцією».

З метою сприяння інтеграції мігрантів у 2010 році Австрія підготувала Національний план дій з інтеграції. Цей важливий стратегічний документ продовжує спрямовувати зусилля країни щодо інтеграції. Він був створений Федеральним міністерством внутрішніх справ у співпраці з керівною групою, що складається з представників інших відповідних міністерств, місцевих органів влади, дослідників та організацій громадянського суспільства. Цей план враховує різні аспекти, у тому числі мову та освіту, зайнятість та інтеграцію на ринок праці, правопорядок, культурні цінності, міжкультурний діалог, охорону здоров'я та соціальні питання, спорт та відпочинок, житлові умови [33].

У липні 2017 року було прийнято поправку, що обмежує право на отримання притулку, якщо федеральний уряд визнає загрозу національній

безпеці, схваленій Виконавчим комітетом Національної ради. Крім того, ця зміна обмежила період визнання статусу біженця початковим тимчасовим перебуванням у три роки, після чого влада мала переглянути ситуацію в країні походження. За результатами перевірки влада могла ухвалити рішення про позбавлення статусу або надання постійного місця проживання [33].

У 1950-х і 1960-х роках після періоду промислового процвітання Німеччина уклала двосторонні угоди про залучення іноземної робочої сили з такими країнами, як Італія та Туреччина. Масова міграція через возз'єднання сімей почалася наприкінці 1960-х — на початку 1970-х років. 1978 року федеральний уряд призначив комісара з інтеграції іноземних робітників та членів їхніх сімей, що сприяло консенсусу основних політичних партій про те, що Німеччина стала країною імміграції [34].

Заснувавши посаду комісара з інтеграції в 1978 році, федеральний уряд відреагував на зростаючу кількість тимчасових заробітчан у Німеччині.

Це лягло в основу першої комплексної реформи імміграційної системи у 2005 році та політику системної інтеграції.

В даний час уряд Німеччини розробив два плани щодо сприяння інтеграції мігрантів. Вперше у 2007 році у Плані дій щодо національної інтеграції основна увага приділялася освіті, професійній підготовці, працевлаштуванню та культурній інтеграції, а у другому національному плані дій 2012 року з інтеграції розроблено інструменти для оцінки результатів інтеграційної політики. У ньому містилися загальні цілі, терміни, а також показники для вимірювання реалізації поставлених завдань:

- оптимізація індивідуальної підтримки молодих мігрантів;
- покращення визнання кваліфікацій, отриманих за кордоном;
- збільшити участь мігрантів у державній службі федерального уряду та урядів штатів;
- надання медичної допомоги та догляду мігрантам [34].

Пізніше, у травні 2016 року Мезеберзька декларація про інтеграцію, ухвалена федеральним урядом, визначила політичну стратегію уряду (і наступний за ним законопроект), заснований на принципі взаємної допомоги: надання підтримки, можливостей освіти та працевлаштування іноземцям, а також вимоги до виконання своїх обов'язків [39].

Пропоновані послуги є модульними, призначені для різних категорій іммігрантів і включають майже всі федеральні міністерства, що відповідають за зайнятість, освіту і соціальну інтеграцію.

У 2018 році Національний план дій щодо інтеграції було розширено у рамках 10-го Інтеграційного саміту. Було створено п'ять етапів міграції та інтеграції:

- передімміграційний етап: управління очікуваннями – забезпечення орієнтації;
- початковий етап інтеграції: спрощення прибуття – передача цінностей;
- етап інтеграції: сприяння участі – визначення вимог та підтримання продуктивності;
- фаза загального зростання: формування різноманітності – забезпечення єдності;
- фаза згуртування: зміцнення єдності – формування майбутнього.

Національний план дій є результатом широкого процесу, що охоплює всю соціальну спільноту. Він розробляється спільно з федеральним урядом, регіональними урядами, місцевою владою та громадянським суспільством, включаючи організації мігрантів. У цьому процесі задіяно понад 300 різних учасників.

У 2019-2021 роках федеральний уряд заснував Експертну комісію зі структури інтеграційних можливостей, яка аналізувала різні питання, пов'язані з міграцією та інтеграцією. У результаті з'явилася доповідь, у якій аналізується динаміка інтеграції, дається розуміння інтеграції як користі суспільству загалом

і дається безліч рекомендацій для спільних дій політиків та інших заінтересованих сторін зі зміцнення іммігрантського суспільства [34].

Готуючись до вступу до Євросоюзу, Польща переглянула свою правову та інституційну базу, особливо у сфері міграційної політики. Весь процес розробки нової міграційної стратегії Польщі, який пішов за її вступом до ЄС у 2004 році, значною мірою ґрунтувався на стандартах. Основними напрямками реформ були передусім трансформація правової бази. Відповідно до стандартної практики країн-членів ЄС, Польща запровадила єдиний загальний закон, що регулює всі аспекти державної політики щодо іноземців, від умов легального в'їзду та отримання посвідки на проживання до затримання та депортації нелегальних іммігрантів, так званий Закон про іноземців, який був уперше ухвалений у 1997 р. і відбулося кілька суттєвих змін, особливо у 2003 р., для задоволення вимог європейської інтеграції.

Нова редакція Закону про іноземців у Польщі не лише визначила основні умови, які відповідають стандартам ЄС, а й чітко визначила компетенцію відповідних державних установ. У ньому передбачені чіткі напрями їхньої діяльності та міжвідомчої взаємодії на кожному етапі процесу роботи з іноземцями [36, с. 83].

Мобільність людей стала ключовим елементом трансформації та відкритості Китаю. Зростаюча мобільність китайських громадян, яких тепер можна назвати «мобільними суб'єктами», полегшила їхнє переміщення всередині та за межами країни, а їхня робота, мережі та знання сприяють розвитку Китаю в умовах економіки, що швидко глобалізується. За ті ж 40 років відбулися значні зміни у внутрішній мобільності іноземців у Китаї, включаючи студентів, фахівців, торговців, репатріантів та транскордонних мігрантів, що призвело до створення все більш різноманітних та стійких спільнот у країні.

Роль Китаю у цьому розвитку була різноманітною. Країна задовольняє зростаючу потребу населення у міжнародних поїздках за рахунок поступового збільшення можливостей видачі паспортів, стимулювання економічної еміграції та розробки стратегій залучення іноземного капіталу та людських ресурсів. 1985

році з прийняттям Закону про контроль за в'їздом та виїздом іноземців, який уперше за епоху реформ узаконив присутність іноземців у Китаї, реформа міграційного законодавства проводилася обережно у світлі спадщини перших десятиліть Народної Республіки. Китай (КНР), коли міжнародна мобільність була обмежена та сильно політизована.

У 2004 році було запроваджено програму постійного проживання. Однак цей статус набула лише обмеженої кількості, приблизно 20 000 іноземців. Ця програма давно вважається інструментом політики [44].

3 липня 2013 року Китай прийняв Положення Китайської Народної Республіки про управління в'їздом та виїздом іноземців, прийняте 15-ю виконавчою сесією Держради [51]. Крім того, важливим документом для нашого аналізу є Правила управління працевлаштуванням іноземців у Китаї, затверджені наказом Міністерства людських ресурсів та соціального забезпечення Китайської Народної Республіки у 2017 році [42]. 2018 року Китайський уряд заснував Національну імміграційну адміністрацію — першу агенцію, відповідальну за імміграцію на національному рівні.

У Японії діють суворі правила присутності іноземців, і навіть одна з передових систем ідентифікації у світі. Усі іноземці, які в'їжджають у країну, зобов'язані пройти біометричний контроль, який включає зняття відбитків пальців і фотографування.

Незаконне перебування іноземців підлягає депортації, а в деяких випадках навіть кримінальній відповідальності та ув'язненню. З метою посилення контролю за перебуванням та роботою іноземців у 2012 році було запроваджено нові правила реєстрації. Тепер неповідомлення про зміну адреси протягом 14 днів може призвести до штрафу у розмірі 200 000 єн (близько 2,5 000 доларів США), а неповідомлення про зміну адреси протягом 90 днів може призвести до депортації. Бізнесмену, який незаконно найняв на роботу іноземця, загрожує до 3 років в'язниці або штраф до 3 мільйонів ієн (37 500 доларів США). Імміграційна служба спільно з поліцією перевіряє можливу присутність нелегальних мігрантів [2, 147].

Таким чином, у світовій практиці з'явилися різні моделі та принципи державного регулювання міграційних процесів. Розвиненіші демократії приділяють особливу увагу нормативно-правовим механізмам міграції та віддають пріоритет інтеграції мігрантів у суспільство.

Тому міграція стала важливим явищем у сучасному світі, що зачіпає не тільки індивідуальну економічну та соціальну ситуацію, але й усі демографічні та економічні аспекти у глобальному масштабі. Основні причини міграції пов'язані з бажанням покращити умови життя та розширити можливості здобуття освіти. Такі рішення впливають і на системні проблеми, переважно у сфері соціальної політики.

Серед позитивних ефектів міграції, окрім фінансових вигод, респонденти відзначають покращення знання іноземних мов, набуття нового досвіду та навичок у професійній та особистій сфері, а також великі можливості кар'єрного зростання після повернення на батьківщину. Негативні наслідки економічної міграції пов'язані головним чином із ментальною блокадою та тривалим перебуванням поза своєю культурною спільнотою. Більшість мігрантів інвестують у нерухомість або відкривають власний бізнес, крім витрат на власні потреби та покращення здоров'я. Значна частина зароблених коштів також інвестується у банківські депозити. В останні роки міграція, особливо трудова, стала серйозною проблемою як для країн, що приймають, так і для країн походження.

Наслідки міграції відчуються у різних сферах суспільного життя: економічного, політичного, культурного та психологічного. З одного боку, дослідники міграції звертають увагу на позитивні ефекти міграційних процесів, такі як поліпшення економічного становища мігрантів або підвищення їхньої кваліфікації, але з іншого боку, вони акцентують увагу на низці негативних наслідків, особливо у соціальній та демографічній сфері. Аналізуючи позитивні та негативні наслідки трудової міграції, можна зрозуміти, що це явище є важливим елементом, що впливає глобальну економічну систему світу, оскільки трудові мігранти є основними фігурами виробничого процесу.

ВИСНОВКИ

За підсумками дослідження було сформульовано суттєві висновки з кваліфікованої роботи.

Вивчення природи трудової міграції населення та її різновидів привело до висновку, що міграція – це переміщення людей із різними цілями через кордони країн і регіонів з метою постійної чи тимчасової зміни місця проживання. Під трудовою міграцією слід розуміти переміщення людей через межі територіальних одиниць для виконання оплачуваної роботи. Основні причини трудової міграції відомі: низька заробітна плата, безробіття, прагнення підвищити рівень життя тощо. У сучасних умовах тотальної війни відбуваються швидкі процеси переміщення як капіталу і фінансових ресурсів, а й людей. Факторами, що формують та визначають динаміку трудової міграції в умовах глобалізованого ринку праці, є взаємозалежність національних економік та формування єдиної системи національних ринків праці, розширення впливу міжнародних корпорацій, що створюють нові робочі місця, у 2010 році посилення інтеграційних процесів на ринку праці, зумовлене зростанням міжнародної торгівлі, інтернаціоналізацією виробництва та інтеграцією між країнами. Потоки міжнародної трудової міграції включають, як висококваліфіковану, так і некваліфіковану робочої сили, причому на обидві категорії є попит і пропозиція.

Трудова міграція у світі величезна, торкаючись як економічного, так і соціального становище окремих осіб чи професійних груп, а й демографічну та економічну систему у глобальному контексті. Основними причинами міграції є прагнення покращити умови життя, розширити можливості здобуття освіти та вирішити проблеми, що виникають через недосконалість соціальної політики. Позитивні ефекти міграції включають фінансові вигоди, покращення знань іноземних мов, професійного та особистого досвіду, а також збільшення можливостей кар'єрного зростання після повернення на батьківщину. Негативні наслідки пов'язані, перш за все, з психічним станом мігрантів, що виникли внаслідок тривалого перебування поза рідним культурним середовищем. Багато

мігрантів вкладають зароблені гроші у нерухомість чи власний бізнес, а деякі зберігають їх на банківських депозитах. Глобалізація сприяє активному припливу як капіталу і фінансових ресурсів, а й людських ресурсів. Трудові мігранти є носіями одного з основних факторів виробництва, тому є важливим елементом світової економічної системи. Вони сприяють взаємозалежності національних економік, створюють єдину систему ринків праці та розширюють вплив транснаціональних корпорацій, які створюють нові робочі місця. Проте міграційні процеси створюють проблеми як країн, які приймають мігрантів, так країн їх походження. Наслідки міграції відчуються у різних сферах суспільного життя: економічного, політичного, культурного та психологічного.

Таким чином, трудова міграція є багатогранним явищем, що має як позитивні, так і негативні наслідки. Це важливий елемент, що змінює світову економічну систему та є невід'ємною частиною сучасних процесів глобалізації та економічної інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безгулий П. Г. Теоретичні засади дослідження міграційних процесів. *Політичні інститути та процеси*. 2018. С. 8-11.
2. Важенкова Т. Н. Зовнішня трудова міграція: стан і перспективи розвитку. *Сучасні проблеми правознавства: збірник наукових праць*. 2016. № 11. С. 28-33.
3. Дзеніс О.О, Шарко Н. Г., Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави. *Економіка та суспільство*. Випуск № 37 / 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1195/1152>
4. Длугопольська Т. І. Міжнародна міграційна політика: від теорій до імплементацій // *International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST)*. 2020. с. 3.
5. Екімян В.А. Трудова міграція: кому вона вигідна. *Людина і праця*. 2019. № 3. С. 29-36.
6. Журба О. В. Поняття та сутність праці за кордоном та сучасної української трудової міграції. *Форум права*. 2008. № 1. С. 130-133.
7. Заволока Ю. М., Сідненко М. В., Івко А. В. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/78.pdf
8. Закон України «Про основні засади державної міграційної політики». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF56900A?an=3>
9. Закон України «Про правовий статус іноземців без громадянства» URL: https://ips.ligazakon.net/document/t113773?an=21&ed=0000_00_00
10. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-19#Text>

11. Короленко Н. В., Петросян А. А. Міжнародна міграція робочої сили: причини та наслідки. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.85>
12. Кравченко В.Г. Визначення поняття трудової міграції. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 375-379.
13. Концепція державної міграційної політики. Схвалено Указом Президента України від 30.05. 2011 р. № 622/2011. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/13642.html>
14. Ковач В. О. Основні напрями вдосконалення державних механізмів регулювання зовнішньої трудової міграції. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2020. Вип.2, С. 102-107.
15. Лиховід Н. О. Дослідження наслідків та ефектів міграційних процесів України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Вип. 4, 2017.
16. Люта І. Регулювання міграційних процесів у державах ЄС. XXV Всеукраїнській щорічній науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2022: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти. м. Миколаїв, листопад 2022.
17. Македон В. В. Оцінка процесів та макроекономічних наслідків міжнародної трудової міграції в умовах глобальної економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-6>
18. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
19. Міграційний рух населення: офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
20. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти: довідник, 2-ге видання – доповнене і перероблене / У.Я. Садова, Р.Т. Теслюк, М.М. Біль, О.Т. Риндзак, О.П. Мульська та ін.; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2018. 226 с.

21. Немчина О. В., Староверов О. В. Узагальнення моделі руху населення та обґрунтування її необхідності. *Економіка та математичні методи*. 2015. Т. 41. № 3. С. 3-19.
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
23. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції. URL: <http://iom.org>
24. Огляд управління у сфері міграції в Україні. Березень 2019. URL: <https://migrationdataportal.org/sites/default/files/2019-04/%D0%9E%D0%>
25. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014- %D0 %BF](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF)
26. Похлебаєва А. Поняття міграції та її класифікація. *Світова економіка і міжнародні відносини*. 2015. № 3. С. 4-10.
27. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року від 12 липня 2017 р. № 482-р Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>
28. Пояснення статистики Євростату. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wages_and_labour_costs
29. Рижкова О. М. Поняття та види трудової міграції. *Молодий учений*. 2014. № 21 (80). С. 535-538.
30. Тиркало В.Б. Міграційні процеси у світі, їх причини та наслідки. *Українська Школа Бізнесу “НаШЕ”*. URL: <http://ubsnashe.com.ua/docs/migration.pdf>.
31. Фірсов І.В. Міжнародна трудова міграція та її вплив на забезпечення економічної безпеки. *Міграційне право*. 2016. № 1. С. 13-15.

32. Хаєцька О. П. Проблеми та перспективи глобалізації, глобальні проблеми людства. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 316-322. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1430/1376>
33. Governance of migrant integration in Austria. URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/country-governance/governance/austria_en2
34. Governance of migrant integration in Germany URL: https://ec.europa.eu/migrant-integration/country-governance/governance-migrant-integration-germany_en
35. How the United States Immigration System Works September 14, 2021. URL: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/how-united-states-immigration-system-works>
36. Horot A. Features of the Polish Experience Application in Legal Labor Migration Regulation in Ukraine / Horot A., Prokopchuk K. // Історико-правовий часопис. 2018. № 2 (12). С. 81-84.
37. International Labour Organization. Leonty N. Trends in labor force migration in the countries Of the European Union URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua>.
38. McAuliffe M., Triandafyllidou A. World Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva. 2021.
39. Meseberger Erklärung zur Integration Mittwoch, 25. Mai 2016. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/meseberger-erklaerung-zur-integration-396024>
40. Refugee inflow from / Council of the EU. Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/>
41. Regulations of the People's Republic of China on Administration of the Entry and Exit of Foreigners (Decree of the State Council of the People's Republic of China No. 637) July 12, 2013. URL: <https://en.nia.gov.cn/n162/n222/c416/content.html>
42. Rules for the Administration of Employment of Foreigners in China. Order of the Ministry of Human Resources and Social Security of the PRC

43. Stalker P. Workers without frontiers: the impact of globalization on intern. Migration / P. Stalker. Geneva : Intern. Labour Office, 2000. 163 p.

44. Speelman T. Establishing the National Immigration Administration: Change and Continuity in China's Immigration Reforms / Tabitha Speelman // China perspectives. № 4. 2020. P. 7-16. URL: <https://journals.openedition.org/chinaperspectives/11103>

45. Tomashuk I., Baldynyuk V. International migration of human resources in the conditions of geoeconomic transformations. Three Seas Economic Journal. 2022. Vol. 3. № 1. P. 203-216.